

Rovdyrbloggen

Gaupa er rådyrjegerens største konkurrent

Onsdag 09. november 2016 - 13:29

Av John Odden, [NINA](#)

Gaupa er tilbake i norsk natur og sør i Skandinavia står rådyr øverst på menyen. Det har ført til at rådyrjegerne har fått en firbeint konkurrent de må forholde seg til.

Jeg glemmer aldri mitt første møte med gaupa. Den store hanngaupa tusla så nær bilen at jeg kunne ha klødd den bak øret. Hjertet mitt slo så hardt at jeg var sikker på at gaupa skulle merke det, men den gikk tilsynelatende uanfektet forbi på lydløse poter. Dette var en unikveld for tjue år siden, ikke langt unna mine hjemtrakter i Trysil. Historien starter egentlig noen måneder før da jeg fikk jobb på et nytt forskningsprosjekt på gaupe i og rundt Østerdalen. Hanngaupa var en av de første som fikk et radiohalsbånd rundt halsen for at vi skulle få kunnskap om gaupenes forflytninger og matvaner. I årene som fulgte ga 45 gauper i Hedmark, Akershus og Østfold oss ny kunnskap om gaupas matvaner.

For å finne ut hva de spiste fulgte vi gaupene intensivt i felten. «Felten» bestod som regel av tolvtimers skift i en skitten gammel bil som raste rundt på støvete skogsbilveier, mens radiomottageren suste, og styrken på pipene avslørte hvor nærme gaupene var. Hver halve time gjennom nettene krysspeilet vi gaupene. Gaupene ligger gjerne rolig på et dagleie på dagtid. Når kvelden kommer skal de enten på sine evige vandringer rundt for å markere reviret, eller lete etter mat. En natt på sporet av en gaupe kunne bringe oss flere mil fra der vi startet kvelden før, eller, hvis de hadde drept et bytte, kunne de ligge i timer eller dager på samme sted. Så snart gaupene forlot området, så gjennomførte vi stedet etter byttedyr, ofte med bruk av hunder.

Rådyr øverst på menyen

Østerdalsgaupene vi fulgte hadde et bredt utvalg av storvilt og småvilt i dietten. Det mest spektakulære var vel ei trafikkskadd elgku med knekt bein, som ble avlivet av ei hunngaupe i Rendalen. Elgkua var kraftig svekket, men det er likevel et imponerende mot av ei katt på 16 kilo å gi seg i kast med en elg på mer enn 200

John Odden glemmer aldri sitt møte med denne store hanngaupa (Foto: Lars Gangås/Scandlynx)

kilo!

Dette var imidlertid unntaket. Det var rådyr som stod øverst på menyen til gaupene i Østerdalen. Dette til tross for at området har svært få rådyr. Vi erfarte at gaupene er effektive jegere. Tenk deg ei hanngaupe med et typisk Østerdalsrevir på mer enn tusen kvadratkilometer. Innenfor reviret, som altså er som en middels stor kommune, finnes 3-400 rådyr. Likevel klarer de å finne og drepe et rådyr annenhver uke. Gauper trenger i gjennomsnitt rundt to kilo kjøtt om dagen. På vinterstid utgjør rådyrkjøtt mer enn 80 prosent av kjøttet de spiser. Om sommeren utgjorde rådyrkjøtt 60 prosent og sau 20 prosent. Hare var viktigste av de mindre byttedyrene, men også skogsfugl, rev, mår, ekorn, smånagere og fugl ble fortært.

Rådyrjakt utenfor Oslo

I 2000 gikk turen for forskningsprosjektet sørover til Akershus og Østfold, og det var spennende å følge gauper i et nytt miljø. Som innbarka trysling hadde jeg trodd at alt sør for Eidsvoll var asfalt og jorder, men jeg fikk fort erfare at i områdene rundt Oslo streifet gaupene både i bynære strøk, i oppstykket kulturlandskap, og på storskauen. Jeg lærte utrolig mye nytt om gaupe i disse årene, og hadde mange fine netter i skogene rundt Oslo sammen med lokale dyktige hjelpere på sporet av gaupene.

Ikke overraskende spiste gaupene ofte rådyr også i dette kulturlandskapet, som var rikt på rådyr. De drepte også rådyr oftere i disse områdene sammenlignet med Østerdalen, der det var sparsomt med rådyr. For enslige gauper økte drapshyppigheten fra rundt 20 til rundt 40 rådyr i året. Hunngauper med unger drepte oftere, og kunne legge ned rundt 60 rådyr i året i områder med mye rådyr.

Du lurar kanskje på hvorfor dette er nyttig kunnskap å samle inn? Vel, for mange rådyrjegere og naturforvaltere er det nyttig å vite hvor mange av rådyrene i et område som blir tatt av gaupa hvert år. De har et ønske av å høste av de årlige overskuddet av rådyr som er i området, etter at gaupa har tatt sitt. De innsamlede dataene fra felt viste at i Østerdalen tar gaupene det meste av overskuddet som rådyrbestanden produserer, og det ble derfor lite igjen til rådyrjegeren. I Østfold

Gaupa har tatt et rådyr i kulturlandskap i Østfold (Foto: John Odden/NINA)

derimot, er det betydelig mer rådyr per gaupe, og det er mer igjen til jegerne etter at gaupene har tatt sitt. For å si det litt enkelt så tar Østerdalsgaupa kanskje 30 av sine 300 tilgjengelige rådyr hvert år, mens Østfoldgaupa legger ned på 50 av sine 3000. Dette er viktig informasjon for forvaltningen og jegerne i området. Du har selvfølgelig rett når du nå også tenker at antall gauper i de ulike områdene også betyr noe i dette regnestykket. Tettheten av gauper er noe høyere i sør enn i nord.

Slike fakta er det mulig å hente inn gjennom merking og peiling av utvalgte dyr. Mine mange netter på sporet av gauper med radiohalsbånd gikk etter hvert mot en slutt, etter hvert som ny og moderne GPS-teknologi ble tilgjengelig. Den gjorde feltarbeidet lettere, og vi kunne følge flere gauper intensivt på en gang. Det ble slutt på lange netter i bilen. Nå ble det turorientering etter kadaver med GPS i neven, men det skal jeg fortelle mer om neste gang.

Om forskning.no

Forskning.no er en nettavis med norske og internasjonale forskningsnyheter.

UNG.forskning.no er nyheter om forskning for barn og unge.

Forskning.no gis ut under [Redaktørplakaten](#).

Ansvarlig redaktør / daglig leder: Nina Kristiansen, tlf 414 55 513 /
nina@forskning.no

Redaksjonssjef: Bjørnar Kjensli, tlf 942 43 567

[Personvernerklæring](#)

Kontakt oss

epost@forskning.no / tlf 22 80 98 90

Redaksjonen – ansatte

Annonser/stillingsmarked:

Preben Forberg, tlf 413 10 879

Sandakerveien 24 C, Bygg D3

Pb 5 Torshov, 0412 Oslo

Følg oss

[@forskningno](#)

[/forskning.no](#)

[/UNG.forskning.no](#)

[/ScienceNorway.no](#)

forskning.nos eiere

Akvaplan-niva

Artsdatabanken

De nasjonale forskningsetiske komiteene

De regionale forskningsfondene

Diku – Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning

Fafo

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering

Forsknings- og utviklingsavdelingen, Psykisk helse og rus, Vestre Viken HF

Forsvarets forskningsinstitutt

Framsenteret

Eridtjof Nansens Institutt

GenØk – Senter for biosikkerhet

Handelshøyskolen BI

Havforskningsinstituttet

Høgskolen i Innlandet

Høgskolen i Molde

Høgskolen i Østfold

Høgskulen i Volda
Høgskulen på Vestlandet
Høgskolen Kristiania
Institutt for samfunnsforskning
KS FoU
Kompetanse Norge
Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter KRUS
Meteorologisk institutt
NIBIO

NIKU Norsk institutt for kulturminneforskning
NILU - Norsk institutt for luftforskning
NLA Høgskolen
NMBU - Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
NORSØK – Norsk senter for økologisk landbruk
NSD – Norsk senter for forskningsdata
NTNU
Narviksenteret
Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse
Nasjonalforeningen for folkehelsen
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)
Nasjonalt senter for e-helseforskning
Nasjonalt senter for kvinnehelseforskning
Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge - NUBU
Nofima
Nokut
Nord universitet
Nordlandsforskning
Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Norges Geotekniske Institutt
Norges Handelshøgskole
Norges forskningsråd
Norges geologiske undersøkelse
Norges idrettshøgskole
Norsk Polarinstitutt
Norsk Regnesentral

Norsk Romsenter
Norsk Utenrikspolitisk Institutt
Norsk institutt for naturforskning (NINA)
Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
Opplysningskontoret for Meieriprodukter
OsloMet – storbyuniversitetet
RBUP Øst og Sør
Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning
SINTEF
Senter for grunnforskning (CAS)
Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter
Simula Research Laboratory
Statens Vegvesen FoU
Statped
Sykehuset Innlandet HF
Tannhelsetjenestens kompetansesentre
Telemarkforskning
UiT Norges arktiske universitet
Universitetet i Agder
Universitetet i Bergen
Universitetet i Oslo

Universitetet i Stavanger
Universitetet i Sørøst-Norge
Universitetscenteret på Svalbard (UNIS)
Vestlandsforskning
Veterinærinstituttet
Vitenskapskomiteen for mat og miljø